

SPRÁVA

o mimoriadnom zhoršení vôd na Slovensku v roku 2018

Slovenská inšpekcia životného prostredia, útvar inšpekcie ochrany vôd (ďalej len „inšpekcia“) je podľa zákona č. 364/2004 Z.z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „vodný zákon“) odborný kontrolný orgán prostredníctvom, ktorého Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky vykonáva hlavný vodoochranný dozor vo veciach ochrany vôd. V rámci hlavného štátneho vodoochranného dozoru inšpekcia okrem iného preberá aj hlásenie o mimoriadnych zhoršeniach kvality vôd alebo mimoriadnych ohrozeniach kvality vôd (ďalej len „MZV“) a to od pôvodcu MZV, od toho, kto zistí príznaky MZV, od orgánov štátnej vodnej správy, od zložiek Integrovaného záchranného systému a iných orgánov štátnej správy. Prostredníctvom miestne príslušných odborov inšpekcie ochrany vôd Inšpektorátov životného prostredia (ďalej len „OIOV“) inšpekcia riadi práce pri riešení MZV a je oprávnená uložiť pôvodcovi príkazy na vykonanie bezprostredných opatrení na zneškodnenie MZV a odstránenie jeho škodlivých následkov.

V roku 2018 na základe prijatých hlásení OIOV zaevidovali 196 oznámení o MZV, pričom v 91 prípadoch sa šetrením nezistilo naplnenie znakov MZV podľa ustanovenia § 41 ods. 1 vodného zákona a preto boli vyradené z evidencie. Zo 105 udalostí, ktoré naplnili znaky MZV sa v 62 prípadoch MZV prejavilo na povrchových vodách a v 43 prípadoch boli znečistené alebo ohrozené podzemné vody.

Prehľad o počte nahlásených udalostí za rok 2018, evidovaných inšpekciou v členení podľa jednotlivých OIOV, je uvedený v tabuľke č. 1.

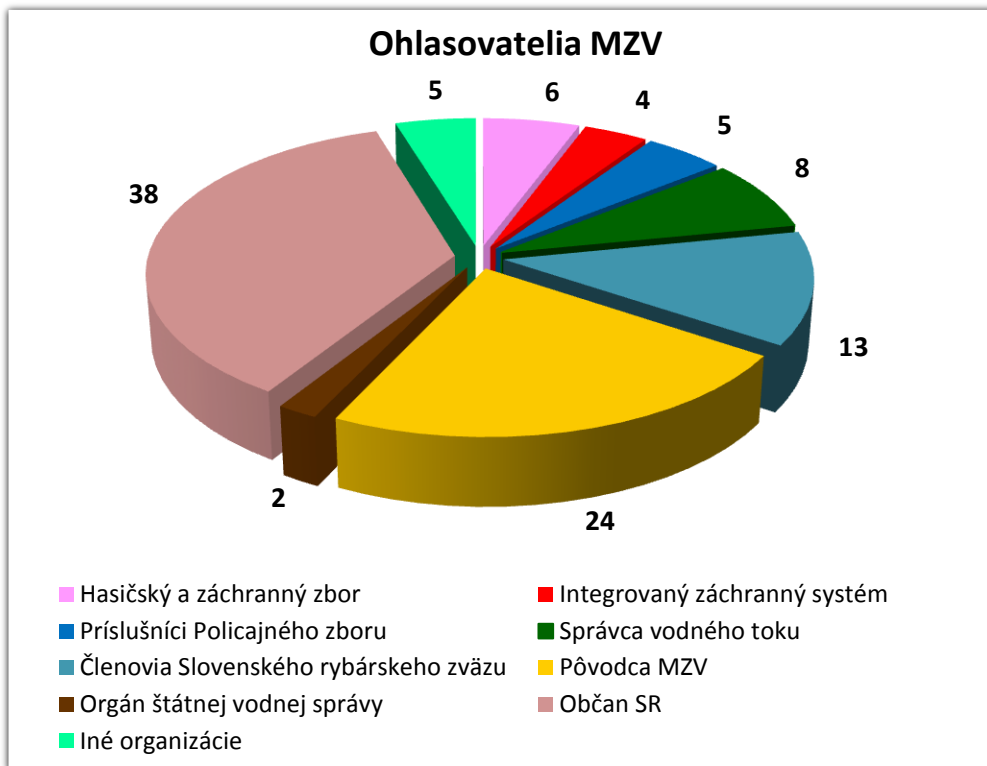
Tabuľka č. 1

OIOV	Počet MZV		Mimoriadne zhoršenie vôd (MZV)					
			Povrchové vody			Podzemné vody		
	Ohlásené	Naplnili znaky	Celkový počet	Vodárenské toky	Hraničné toky	Celkový počet	Znečistené	Ohrozené
BA	53	23	12	0	0	11	0	11
SP NR	22	18	12	0	0	6	0	6
BB	47	25	15	0	0	10	1	9
ZA	36	21	10	1	0	11	1	10
KE	38	18	13	0	0	5	0	5
spolu	196	105	62	1	0	43	2	41

BA - OIOV Bratislava, SP NR – OIOV Stále pracovisko Nitra, BB - OIOV Banská Bystrica, ZA – OIOV Žilina, KE – OIOV Košice.

Z celkového počtu MZV, ktoré naplnili znaky MZV (105) možno konštatovať, že MZV zistili a nahlásili predovšetkým občania SR a to v 38 prípadoch (36,2 %). Celkový prehľad o tom, kto zistil MZV je uvedený v grafe č. 1.

Graf č. 1.

V roku 2018 z celkového počtu MZV, ktoré naplnili znaky MZV (105) boli v 81 prípadoch (77,1 %) zistení pôvodcovia MZV. Úspešnosť zistených pôvodcov MZV úzko súvisí so včasným ohlasovaním MZV. Hlavnou príčinou nezistenia pôvodcu MZV je najmä oneskorené ohlásenie MZV, t.j. po viac ako 6 hodinách od jeho vzniku. V roku 2018 bolo až 17 prípadov MZV ohlásených po 6 hodinách od vzniku MZV.

Prehľad časových relácií hlásenia vzniknutých resp. zistených MZV na inšpekciu v členení podľa jednotlivých OIOV, je uvedený v tabuľke č. 2.

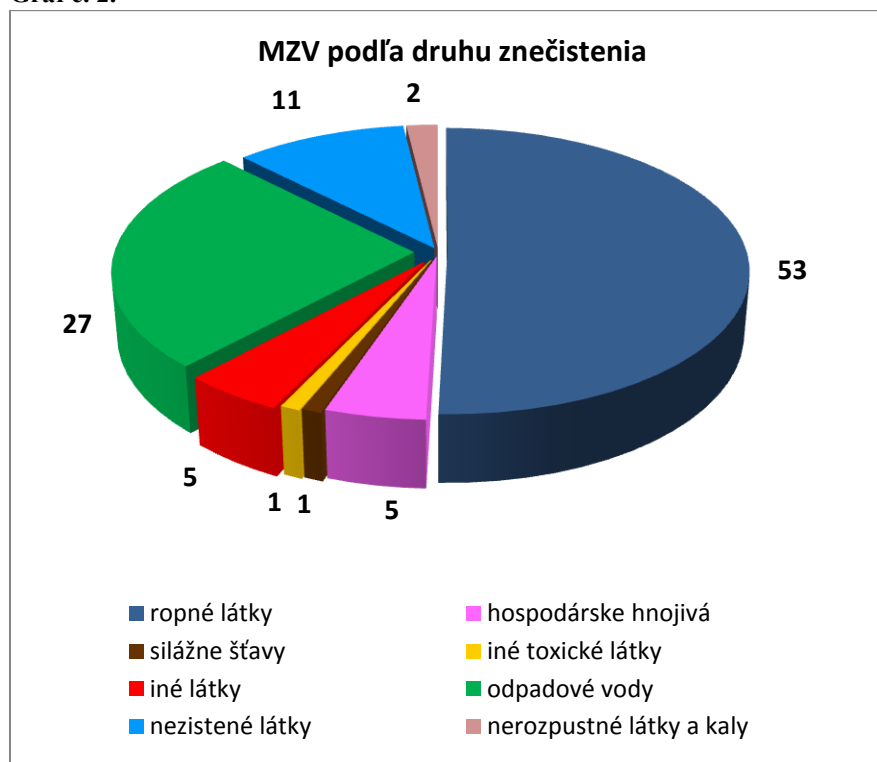
Tabuľka č. 2

Časové relácie ohlasovania MZV na SIŽP					
	do 2 hodín	do 6 hodín	do 12 hod.	do 24 hod.	po 24 hod.
BA	17	3	0	2	1
SP NR	16	1	0	0	1
ZA	15	3	1	1	1
BB	17	6	1	1	0
KE	3	7	6	1	1
Spolu	68	20	8	5	4
%	64,7	19,0	7,6	4,7	3,7

Príčinou vzniku MZV v roku 2018 bol predovšetkým únik znečisťujúcich látok do prostredia súvisiaceho s vodou, vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých ekosystémov. Najvýznamnejšia skupina znečisťujúcich látok, ktorá v roku 2018 spôsobila MZV, sú ropné látky a to až v 53 prípadoch (50,5 %). Ďalšou významnou skupinou, ktoré sa podieľali na vzniku MZV boli odpadové vody a ich vypúšťanie do povrchových vôd alebo podzemných vôd bez povolenia orgánu štátnej vodnej správy, čo predstavovalo 27 prípadov (25,7 %).

Celkový prehľad o druhoch znečistenia, ktoré zapríčinili MZV v roku 2018 je uvedený v grafe č. 2.

Graf č. 2.

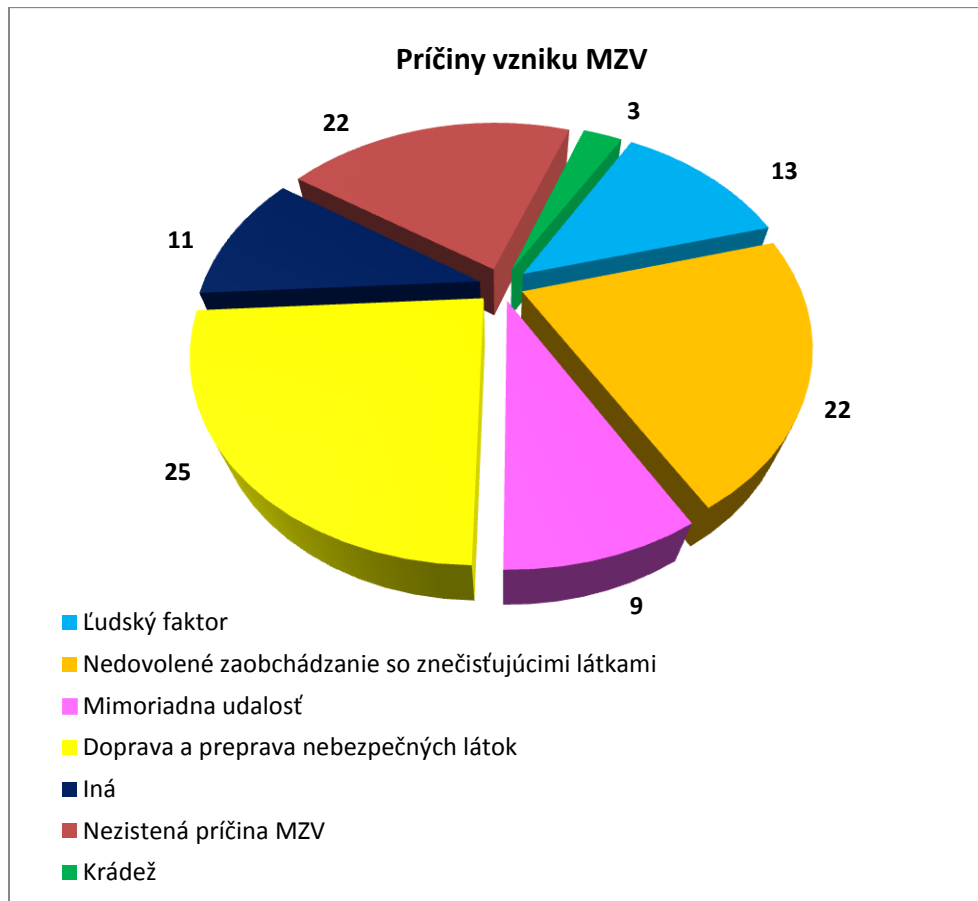
Z riešenia MZV v roku 2018 vyplynulo, že medzi najčastejšie príčiny vzniku MZV možno zaradiť dopravu a prepravu znečisťujúcich látok a to v 25 prípadoch (23,8 %), nedovolené zaobchádzanie so znečisťujúcimi látkami predstavovalo 22 prípadov (20,9 %) (išlo najmä o nedostatočnú údržbu a zlý technický stav zariadení na skladovanie znečisťujúcich látok, či zlé technické riešenie). V 13 prípadoch MZV bolo zapríčinené zlyhaním ľudského faktora (išlo najmä o nezodpovednosť a nedodržanie technických postupov pri zaobchádzaní so znečisťujúcimi látkami) a ďalšie prípady MZV, ktoré neboli významné z hľadiska počtu MZV, boli zapríčinené mimoriadnou udalosťou ako sú požiar, výbuch, poveternostné vplyvy a krádežami pohonných hmôt a transformátorov. V 22 prípadoch MZV sa nedala zistiť príčina vzniku MZV, nakoľko išlo o oneskorené hlásenie MZV.

V rámci riešenia MZV, ktoré bolo spôsobené dopravou a prepravou bolo riešením MZV zistené, že automobilová doprava a preprava spôsobila v 22 prípadoch MZV a železničná preprava v 3 prípadoch MZV. V automobilovej doprave a preprave (22 MZV) v 11 prípadoch MZV spôsobili slovenskí dopravcovia a prepravcovia a v 9 prípadoch MZV

spôsobili zahraniční dopravcovia a prepravcovia, v 2 prípadoch MZV spôsobili fyzické osoby vedúce osobné motorové vozidlo. V súvislosti s dopravnými nehodami dochádza hlavne k únikom pohonných látok a prevádzkových kvapalín – ropných látok (motorová nafta, olej a pod.), ktoré sú podľa vodného zákona znečisťujúce látky, na pozemné komunikáciu, t.j. cestné teleso a jeho súčasti napr. priekopy, rigoly, násypy, zárezy do svahov a pod., pričom tieto znečisťujúce látky vnikli do prostredia súvisiaceho s povrchovou vodou alebo podzemnou vodou a následne spôsobili MZV.

Príčiny vzniku MZV za rok 2018 sú uvedené v grafe č. 3.

Graf č.3

V kontrolovanom období z celkového počtu riešených MZV, ktoré naplnili znaky MZV (105) bol pri 11 prípadoch MZV zistený úhyn rýb, čo predstavovalo (10,5 %).

Na vodnom toku Dunaj boli v roku 2018 zaevidované 3 MZV. Všetky MZV sa prejavili plávajúcimi znečisťujúcimi látkami - ropnými látkami na hladine vodného toku Dunaj. V 2 prípadoch MZV bolo zistené znečistenie na hladine hlavného toku rieky Dunaj, príčinu pôvodcu týchto MZV sa nepodarilo zistiť, nakoľko zdrojom znečistenia vodného toku mohla byť tranzitujúca loď, ktorú podľa Dohovoru 241/1949 Zb. (Dohovor o režime plavby na Dunaji) počas plavby nie je možné zastaviť. V jednom prípade došlo k úniku ropných látok (motorovej nafty a motorového oleja) z potopeného malého motorového plavidla v Bazéne č. IV, Vlčie Hrdlo, v Bratislave. Predmetné znečistenie bolo zasahujúcimi príslušníkmi Hasičského a záchranného útvaru hlavného mesta Slovenskej republiky Bratislavy odstránené pomocou biodegradačného prípravku a taktiež pomocou aplikovaných sorpčných prípravkov určených na zachytenie plávajúceho znečistenia na hladine. Hladina vodného toku ostala

čistá, bez vizuálneho znečistenia, bez zápachu a nehrozilo ďalšie bezprostredné ohrozenie kvality vôd v toku Dunaj.

Inšpekcia v rámci plnenia úlohy Slovenskej republiky podľa § 62 ods. 8 vodného zákona zabezpečuje aj prevádzkovanie Medzinárodného varovného strediska Slovenskej republiky v súlade s dohovorom o spolupráci pri ochrane a trvalom využívaní Dunaja (Medzinárodná komisia na ochranu rieky Dunaj – ICPDR so sídlom vo Viedni, základné medzinárodné varovné stredisko PIAC 04 SLOVAKIA).

Na základe prevádzkovania tohto systému sa inšpekcia v roku 2018 zúčastnila dvoch testovaní v rámci Danube Accident Emergency Warning System (ďalej len „AEWS“). V dňoch 13. - 14. marca 2018 v Budapešti počas 10. stretnutia členov skupiny Accident Prevention and Control Expert Group v Budapešti sa uskutočnilo spoločné testovanie AEWS 2.0, ktoré bolo zamerané na preverenie funkčnosti Medzinárodného systému včasného varovania v povodí Dunaja a spoluprácu základných medzinárodných varovných stredísk v celom povodí Dunaja (PIAC), pri prípadnom vzniku „havárie“ na vodnom toku medzinárodného významu. Druhé testovanie AEWS 2.0 sa uskutočnilo dňa 05. novembra 2018 v ranných hodinách pracovného dňa. Toto testovanie nebolo vopred oznámené a jeho cieľom bolo preverenie funkčnosti systému AEWS, rýchlosti reakcie jednotlivých medzinárodných varovných stredísk v celom povodí Dunaja ako aj základné používanie uvedeného systému. Obidve testovania boli koordinované sekretariátom Medzinárodnej komisie na ochranu rieky Dunaj – ICPDR so sídlom vo Viedni.

V rámci riešenia MZV inšpekcia podľa ustanovenia § 41 ods. 10 vodného zákona je oprávnená vyžadovať spoluprácu orgánov štátnej správy, pôvodcu ak je známy, správcu vodného toku, záchranných zložiek integrovaného záchranného systému, ako aj iných právnických osôb a fyzických osôb. V rámci tejto spolupráce môže inšpekcia ustanoviť z týchto zástupcov aj pracovnú skupinu. V roku 2018 z celkového počtu 105 evidovaných MZV inšpekcia požiadala o spoluprácu pri riešení MZV resp. ustanovila pracovnú skupinu v 91 prípadoch.

Spolupráca orgánov a organizácií zúčastňujúcich sa riešenia MZV v roku 2018 bola na dobrej úrovni. Spolupráca so zástupcami Hasičského a záchranného zboru (ďalej len „HaZZ“) a Policajným zborom Slovenskej republiky sa využíva najmä pri MZV vzniknutých v súvislosti s dopravnými nehodami a úmyselným poškodením zariadení, pri ktorom dochádza k úniku znečisťujúcich látok. Osobitne treba vyzdvihnúť spoluprácu s HaZZ, ktorého príslušníci spolupracujú s inšpekciou pri riešení takmer každého MZV spojeného s únikom znečisťujúcich látok a pri odstraňovaní škodlivých následkov MZV poskytujú významnú technickú pomoc.

V roku 2018 bola spolupráca na veľmi dobrej úrovni aj so správcom vodných tokov – Slovenským vodohospodárskym podnikom, š.p., Banská Štiavnica (ďalej len „SVP, š.p.“) ktorí sa zúčastňovali riešenia MZV. V rámci ustanovených pracovných skupín SVP, š.p., prostredníctvom svojich laboratórií sa zúčastňovali pri riešení MZV a zabezpečovali pre potreby inšpekcie aj akreditované odbery a analýzy vzoriek odoberatých vôd.

Pri úhynoch rýb (ryby sú všetky vodné stavovce dýchajúce žiabrami - kruhoústnice, drsnokožce, lúčoplutvovce, vodné mäkkýše, kôrovce a iné planktonické či bentické bezstavovce žijúce vo vodách) inšpekcia spolupracuje s miestne príslušnou Regionálnou

veterinárnou a potravinovou správou, ktorá zabezpečuje odber a prepravu odobratého materiálu do laboratória na analýzy.

V hodnotenom období v rámci riešenia MZV, nakoľko nebol zistený pôvodca MZV, v 1 prípade práce na bezprostredné zneškodnenie a odstránenie škodlivých následkov MZV boli hradené z finančných prostriedkov Environmentálneho fondu a to vo výške 234,96 eur.

Pri riešení MZV v prípade, že bol zistený pôvodca MZV, inšpekcia vydávala príkazy pôvodcom MZV ústne a následne tieto príkazy boli zaznamenané v dokumentoch z riešenia MZV. Tieto príkazy boli následne kontrolované v rámci zasadnutí pracovných skupín. V roku 2018 inšpekcia v správnom konaní neuložila pôvodcom MZV opatrenia na odstránenie škodlivých následkov MZV, nakoľko opatrenia, ktoré boli uložené v rámci riešenia MZV boli splnené.

Pri riešení MZV inšpekcia zisťuje pôvodcu MZV a to preukázaním príčinnej súvislosti s prevádzkovaním zariadenia v čase, keď došlo k MZV. Za spôsobené MZV pôvodcom MZV v hodnotenom období bolo uložených v správnom konaní 30 pokút a v roku 2019 v správnom konaní bude 10 pôvodcom MZV uložená pokuta podľa vodného zákona.

V 21 prípadoch MZV, ktoré naplnili znaky MZV, inšpekcia nezistila príčinnú súvislosť pôvodcu MZV s prevádzkovaním zariadenia v čase, keď došlo k MZV a preto sa pokuta za spôsobené MZV neuloží. Išlo o MZV, ktoré vznikli na základe nepredvídateľnej situácie ako napr. zrážka so zverou, prekážkou v jazdnej dráhe dráhového vozidla, nezapríčinenej technickej poruchy (defekt, skrat elektronického zariadenia).

V 20 prípadoch MZV pokuta pôvodcom MZV nebola uložená. Z uvedeného počtu (20) v 10 prípadoch išlo o cudzích štátnych príslušníkov, v 4 prípadoch bolo riešením MZV zistené, že sa jedná o fyzické osoby a preto boli tieto MZV odstúpené na miestne príslušné Okresné úrady, ďalej v 3 prípadoch išlo o krádeže transformátorov a v 2 prípadoch išlo o poveternostné vplyvy. V jednom prípade bolo riešenie MZV odstúpené PZ SR.

Zo závažnejších MZV, ktoré zaevidovala inšpekcia v roku 2018 možno uviesť nasledovné MZV:

1. Znečistenie vodného toku Trnávka v meste Trnava

Znečistenie vodného toku Trnávka bolo ohlásené na OIOV SP Nitra dňa 10.08.2018 o 8:10 h. Mestskou políciou Trnava. OIOV SP Nitra ustanovil pracovnú skupinu zo zástupcov, pôvodcu MZV spoločnosti ALAS SLOVAKIA, s.r.o., Mestskej polície Trnava a SVP, š.p. V rámci riešenia MZV bolo zistené, že príčinou MZV bolo vypúšťanie priemyselných odpadových vôd (s prímiesou cementu) bez povolenia orgánu štátnej vodnej správy z areálu betonárne spoločnosti ALAS SLOVAKIA, s.r.o., cez dažďovú kanalizáciu do vodného toku Trnávka v r.km 14,950 (obr. č.1).

Riešením MZV bolo zistené, že na brehu toku a priamo v toku boli pozorované nánosy cementovej zmesi vo vrstve o výške od 5 cm do cca 30 cm. Najvýznamnejšie znečistenie bolo pozorované pod výustným objektom dažďovej kanalizácie, kde boli pozorované nánosy cementu na ploche cca 8 m², vo výške do 30 cm (obr. č.2). Úhyn rýb v toku nebol zistený.

Za uvedené MZV bola spoločnosti ALAS SLOVAKIA, s.r.o., uložená pokuta vo výške 10 000 eur.

Obr. č.1

Obr. č.2

2. Únik motorovej nafty a benzínu z automobilovej cisterny (odpočívadlo Prejta)

Dňa 30.4.2018 o 10:35 h. na OIOV Žilina operačný dôstojník Integrovaného záchranného systému - linka 112 ohlásil haváriu nákladného automobilu návesom (cisterna na pohonné hmoty) na diaľnici D1 v km 141 v blízkosti diaľničného odpočívadla Prejta v smere do Žiliny. Pri dopravnej nehode došlo k úniku znečisťujúcich látok z predmetného vozidla a to - 200 l benzínu z cisterny, ktorá prevážala pohonné hmoty, 220 l motorovej nafty z prevádzkových nádrží ťahača a 20 l znečisťujúcej látky pod obchodným názvom AdBlue (roztok močoviny), ktorá sa nachádzala v motorovej časti ťahača (obr. č. 3 a č. 4).

Bezprostredné opatrenia na zneškodnenie škodlivých následkov MZV vykonali jednotky HaZZ (Krajské riaditeľstvo HaZZ Trenčín, Okresné riaditeľstvo HaZZ Trenčín, Dubnica nad Váhom a Púchov), ktoré tmelom utesnili netesnosti na cisterne na pohonné hmoty a následne tieto pohonné hmoty prečerpali do náhradnej cisterny. Z ťahača, ktorému sa pri dopravnej nehode poškodili palivové nádrže na motorovú naftu a nádrž na znečisťujúcu látku (AdBlue) unikol ich celý objem. Únik znečisťujúcich látok do povrchových vôd nebol zistený aj keď miesto nehody je vzdialené od Kočkovského kanála cca 90 m. Znečistené územie tvorili 2 plochy o rozmeroch 6 m² do hĺbky 0,6 m a 35 m² do hĺbky 1,5 m. Vzhľadom na to, že došlo k úniku znečisťujúcich látok do pôdy, pracovná skupina uložila pôvodcovi MZV vykonať opatrenia na nápravu a to zabezpečiť hydrogeologické posúdenie miesta kontaminácie oprávnenou osobou a zo znečisteného územia odstrániť znečistené zeminy. Celkovo bolo odvezených na dekontamináciu 75,42 t zemín.

Nakoľko pri dopravnej nehode vodič motorového vozidla zomrel, inšpekcia pôvodcovi MZV v správnom konaní neuloží pokutu v nadväznosti na ustanovenie § 30 ods. 1 písm. c) zákona 71/1967 Zb. o správnom konaní.

Obr. č. 3

Obr. č. 4

3. Znečistenie vodných tokov Teplica a Chlmec v obci Zemplínska Teplica

Dňa 28.02.2018 o 22:40 h. bol na OIOV KE operačným strediskom Integrovaného záchranného systému – linka 112 ohlásený únik fermentátu z nádrže na biomasu z bioplynovej stanice spoločnosti EKOENERGETIKA s.r.o. Košice v Zemplínskej Teplici.

Riešením MZV bolo zistené, že príčinou vzniku MZV bolo prasknutie plastových potrubí nádrží o objeme $2 \times 2\,500\text{ m}^3$, ktoré sa nachádzali v objekte bioplynovej stanice. Cez trhlinu v potrubí došlo k neovládateľnému vytekaniu fermentátu cez objekt bioplynovej stanice (obr. č. 5), do areálovej dažďovej kanalizácie a následne cez príľahlé poľnohospodárske pozemky a cestu II. triedy č. 552 Zemplínska Teplica – Egreš (obr. č. 5), do toku Teplica a toku Chlmec.

Bezprostredné opatrenia na zneškodnenie škodlivých následkov MZV a zamedzenie šírenia znečistenia na mieste vykonali príslušníci dobrovoľného Hasičského a záchranného zboru obce Zemplínska Teplica ako aj príslušníci HaZZ Trebišov. Príslušníci HaZZ na mieste vytvorili hrádzky a rigoly ako aj utesnili dvere servisnej miestnosti nádrže, v ktorej došlo k poškodeniu armatúr.

Za uvedené MZV bola spoločnosti EKOENERGETIKA s.r.o. Košice uložená pokuta vo výške 2 000 eur.

Obr. č.5

Obr. č.6